

provincie **HOLLAND**
ZUID

Feitenrelaas

Voorgeschiedenis in 2019 geconstateerde tekortkomingen brandveiligheid provinciehuis Zuid-Holland

Eenheid Audit en Advies

Opdrachtgever

Concerndirecteur

Opdrachtnemer

Was getekend

Hoofd Eenheid Audit en Advies

Definitief – versie 4.0

April 2020

Provincie Zuid-Holland

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding voor het feitenonderzoek	4
1.2	De doelstelling van het feitenonderzoek	4
1.3	De Eenheid Audit en Advies	4
1.4	Onderzoeksverantwoording	5
1.4.1	Afbakening van het onderzoek	5
1.4.2	Methode van onderzoek	5
1.4.3	Beperkingen van het onderzoek	6
1.5	Status van het feitenrelaas	7
1.6	Leeswijzer	7
2	NORMERING BRANDVEILIG GEBRUIK	8
2.1	Wet- en regelgeving	8
2.2	Prestatieniveaus: nieuwbouw en bestaande bouw	9
2.3	Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag	10
2.4	Prestatie-eis 20 minuten WBDBO voor bestaande bouw	11
2.5	Brandveiligheid van aankleding en meubilair binnen kantoorgebouwen	11
2.5.1	Aankleding	11
2.5.2	Inventaris	11
2.5.3	Vluchtroute en plaatsing van meubilair	12
2.6	Bedrijfshulpverlening	12
3	CHRONOLOGIE BRANDVEILIGHEID	13
3.1	Bedrijfshulpverlening	13
3.2	Nieuwbouw provinciehuis in 1996	14
3.2.1	Actoren bij de nieuwbouw	14
3.2.2	Het bouwproces	14
3.2.3	De besteks- en vergunningseisen voor de nieuwbouw	14
3.2.4	De gebreken in de brandwerendheid, ontdekt eind 2019	15
3.2.5	Brandoverslag vanuit het aangrenzende C-gebouw	16
3.2.6	De gebruiksvergunning	17
3.3	Eigendomsoverdracht in 2008	17
3.4	Verhuur van het E-gebouw in 2012	18
3.5	Hercompartimentering in 2014	19
3.5.1	Het project hercompartimentering	19
3.5.2	De gebreken in de brandwerendheid, ontdekt in 2014	19
3.5.3	De herinrichting van het A- en B-gebouw	20
3.5.4	De overdracht	21
3.5.5	De omgevingsvergunning	22
3.5.6	De gebruiksmelding	22

4	VASTGOEDPORTEFEUILLE PROVINCIE ZUID-HOLLAND.....	23
BIJLAGE 1	ONDERZOEKSRONNEN	24
BIJLAGE 2	BRANDWERENDHEID IN BOUWBESLUITEN 1992, 2003 EN 2012	27
BIJLAGE 3	BESTEKTEKENING A- EN B-GEBOUW.....	31
BIJLAGE 4	NOTULEN BOUW- EN DIRECTIEVERGADERING NIEUWBOUW	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het feitenonderzoek

Medio 2019 is geconstateerd dat de gebouwen A, B en E van het provinciehuis, alsmede de parkeergarage (hierna te noemen de nieuwbouw) op onderdelen niet meer voldoen aan de (huidige) brandveiligheidseisen en dat verbeteringen gewenst zijn. Een visuele inspectie door een medewerker van de afdeling Facilitaire Zaken wees uit dat de beglazing en profielen in vluchtroutes niet aan de vereisten voor brandwerendheid voldeden. In overleg met de Veiligheidsregio Haaglanden is een aantal voorzorgsmaatregelen in het trappenhuis genomen om de brandveiligheid te vergroten. Het brandtechnisch adviesbureau, Smits van Burgst Beveiliging (SvBB), heeft voorts in opdracht van de provincie een onderzoek naar de brandveiligheid uitgevoerd waaruit diverse tekortkomingen naar voren zijn gekomen.

Naar aanleiding hiervan is een terugkerend Bestuurlijk Overleg (BO) georganiseerd waaraan de verantwoordelijke gedeputeerde, de concerndirecteur alsmede de hoofden van de afdelingen Facilitaire Zaken, Communicatie en Financiële en Juridische Zaken deelnemen. In dit BO is de vraag gerezen hoe de huidige situatie op het gebied van brandveiligheid en met name ten aanzien van de beglazing is ontstaan en of de geconstateerde tekortkomingen al eerder bekend waren. Uit het BO is het verzoek gekomen om de Eenheid Audit en Advies een feitenonderzoek hiernaar te laten doen.

1.2 De doelstelling van het feitenonderzoek

De doelstelling van het EAA-onderzoek is om in beeld te brengen (1) hoe de huidige situatie op het gebied van de brandveiligheid van het provinciehuis is ontstaan en (2) in hoeverre de onlangs geconstateerde tekortkomingen op dit gebied al eerder bekend waren of bekend hadden kunnen zijn.

De bevindingen van het onderzoek dienen als input voor procesverbetering en vergroting van de brandveiligheid. Hierover wordt aan de concerndirecteur, als opdrachtgever voor het onderzoek, gerapporteerd in de vorm van een feitenrelaas.

1.3 De Eenheid Audit en Advies

De EAA is onderdeel van de provincie Zuid-Holland (hierna: provincie) en ressorteert direct onder de provinciesecretaris. Als internal auditfunctie helpt zij de provincie haar doelstellingen te realiseren door op basis van een systematische en gedisciplineerde aanpak de effectiviteit van de processen van governance, risicomanagement en beheersing te evalueren en te verbeteren. Bij het verzamelen, evalueren en communiceren van informatie over de activiteit of het proces dat wordt onderzocht streeft de EAA de hoogste mate van objectiviteit na. Haar werkzaamheden verricht zij ten behoeve van Gedeputeerde Staten en het lijnmanagement. De EAA is onafhankelijk gepositioneerd ten opzichte van de opdrachtgever, die belast is met de aansturing van de bedrijfsvoering van de provincie. Het hoofd EAA, tevens opdrachtnemer voor dit onderzoek, is gehouden aan de gedrags- en beroepsregels van het Instituut van Internal Auditors (IIA) en de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

1.4 Onderzoeksverantwoording

1.4.1 Afbakening van het onderzoek

Het onderzoek is niet gericht op het toetsen van brandveiligheidseisen of het in kaart brengen van de brandveiligheidsrisico's. Hiervoor zijn reeds externe bureaus ingeschakeld. Het onderzoek beoogt wel het in beeld brengen van de relevante feiten en gebeurtenissen die vooraf gingen aan de huidige brandveiligheidssituatie en met name de brandwerendheid van de bouwtechnische onderdelen (brandcompartimenten, wanden, puien, deuren en beglazing) in relevante delen van de gebouwen.

Het onderzoek gaat terug tot de nieuwbouw van het provinciehuis. De nieuwbouw omvat het A-, B- en E-gebouw, alsmede de parkeergarage. Het C-, D- en Y-gebouw zijn niet in het onderzoek meegenomen. Het C-gebouw en het D-gebouw dateren uit respectievelijk 1975 en 1986. Het C-gebouw is inmiddels met het oog op de renovatie leeggeruimd en gesloten. Gezien de inmiddels verstreken tijd wordt een onderzoek naar de brandveiligheid tijdens de bouw van deze gebouwen niet effectief geacht. Voor het D-gebouw geldt bovendien dat de brandveiligheid eind 2019 is onderzocht door een externe veiligheidsadviseur. Daarbij is gebleken dat dit gebouw voor 99 % op orde is wat betreft de brandveiligheid¹. Gebouw Y, het tijdelijke extra pand, voldoet aan alle eisen. Wel is gekeken naar het risico van brandoverslag van het C-gebouw naar het B-gebouw.

Het onderzoek focust zich op vier momenten die ten aanzien van de brandveiligheid belangrijk zijn, namelijk:

1. Het jaar 1996 waarin werd gestart met de nieuwbouw van het provinciehuis
2. Het jaar 2008 waarin de provincie het gehele provinciehuis aankoopt
3. Het jaar 2012 waarin de provincie het E-gebouw verhuurt
4. Het jaar 2014 waarin wordt begonnen met de hercompartimentering van de A- en B-delen

Bedrijfshulpverlening (BHV) is een belangrijke randvoorwaarde voor goede brandveiligheid op elk moment. Om die reden wordt BHV in het rapport behandeld voorafgaand aan de hiervoor genoemde momenten.

Bij de behandeling van de gebreken in de brandwerendheid en de hierop genomen verbeteracties is de chronologie van gebeurtenissen zoveel mogelijk gerespecteerd. Om die reden zijn ze niet in één paragraaf opgenomen maar behandeld in de paragrafen 3.2.4, 3.2.5, 3.5.2 en 3.5.3.

1.4.2 Methode van onderzoek

Voor het onderzoek zijn betrokken interne medewerkers en extern deskundigen geïnterviewd. Daarnaast hebben interne medewerkers en medewerkers van externe organisaties op verzoek aanvullende informatie aangeleverd (zie bijlage 1). In de bijlage is ook informatie opgenomen, die nuttig is voor een beter begrip van het onderwerp maar waarnaar in de tekst niet wordt verwezen.

Het hoofd EAA controleert de kwaliteit van alle EAA-rapporten door deze kritisch tegen te lezen en waar nodig naar onderliggend bewijs te vragen. Doordat het hoofd EAA één van de onderzoekers in het voorliggende rapport is, is deze kwaliteitscontrole door een medewerker van de EAA uitgevoerd.

---

¹ GS-voorstel inzake brandveiligheid, behandeld in de vergadering van 17 december 2019

1.4.3 Beperkingen van het onderzoek

Een aantal informatiebronnen kon niet worden ontsloten. De EAA beschikt weliswaar over de notulen van de bouwvergaderingen van de nieuwbouw maar de contactgegevens van de betrokken directievoerder (inmiddels met pensioen) konden niet worden achterhaald zodat een interview met hem niet mogelijk was. Ook ontbreken in het eigen provinciaal archief en het nationaal archief vertrouwelijke dossiers inzake het handelen van degene die namens de provincie was belast met het bouwmanagement van de nieuwbouw. Tevens konden geen inhoudelijke gesprekken worden gevoerd met de voormalig verhuurder en eigenaar van het provinciehuis, de aannemer en de onderaannemer voor de levering en plaatsing van glas en profielen voor de nieuwbouw in 1996. Reden hiervoor is dat de namen van de direct betrokkenen niet altijd konden worden achterhaald, de bedrijven waar ze toen voor werkten zijn opgegaan in andere organisaties, of de betrokkenen al enige tijd gepensioneerd zijn.

De onderzoekers hebben verslagen van overleg met en inspecties door de Brandweer Veiligheidsregio Den Haag aangetroffen uit 1995, eind 2005 en begin 2006. De Veiligheidsregio Haaglanden is in 2013 ontstaan uit een reorganisatie waarbij 9 gemeentelijke diensten zijn samengebracht in de nu bekende Veiligheidsregio Haaglanden. De Veiligheidsregio beschikt niet over inspectiegegevens van de afdelingen tot 2014, zodat niet bekend is of in die periode inspecties zijn uitgevoerd. Vanaf 2014 tot 2019 zijn geen inspecties ter plekke door de Brandweer uitgevoerd.

Hoewel dit buiten de scope van het onderzoek valt, hebben de onderzoekers de mogelijkheid tot een eventuele juridische aansprakelijkheidsstelling van de voormalig eigenaar van het provinciehuis of de aannemer die het glas en de profielen heeft geleverd en geplaatst onderzocht (zie hoofdstuk 4). Ook is in dit hoofdstuk een overzicht opgenomen van het overig vastgoed, waarin medewerkers zijn gehuisvest en dat eigendom is van de provincie.

De EAA heeft geen eigen onderzoek uitgevoerd naar de deugdelijkheid van de constructie en de technische installaties van de nieuwbouw van het provinciehuis, omdat zij de hiervoor benodigde expertise mist. Wel heeft zij, waar nodig, fabrikanten en leveranciers van materialen benaderd ter completering van het feitenmateriaal.

De aannemer, glasleverancier en de (rechtsopvolger van de) fabrikant ten tijde van de nieuwbouw konden geen testrapporten overleggen die exacte informatie geven over de mate van brandwerendheid van de geplaatste beglazing in de vluchtroutes. De brandwerendheid is te achterhalen door middel van een destructief onderzoek van een profiel met glas. In overleg met de opdrachtgever van het onderzoek is besloten deze brandproef niet uit te voeren, omdat:

- twee brandveiligheidsbureaus reeds op grond van visuele inspecties hun twijfels hebben geuit ten aanzien van de 60 minuten brandwerendheid van profiel en het glas (zie paragraaf 3.2.4) en
- de kosten (ca. € 10.000,-) van een brandproef niet opwegen tegen de extra zekerheid die over de brandwerendheid van het glas en het profiel verkregen wordt en
- een eventuele aansprakelijkheidsstelling voor de rechtbank niet zal slagen. Mocht deze mogelijkheid er wel zijn geweest dan zou een wetenschappelijke onderbouwing van de mate van brandwerendheid van het profiel en het glas een vereiste zijn geweest voor een succesvolle rechtsvordering.

1.5 Status van het feitenrelaas

De EAA heeft bij het uitvoeren van het onderzoek en opstellen van dit feitenrelaas gebruik gemaakt van Standaard 4400 “Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie” van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants. Deze Standaard kan eveneens nuttige aanwijzingen geven voor onderzoeken met betrekking tot niet-financiële informatie, zoals in dit geval.

De EAA verstrekt dit feitenrelaas alleen aan de concerndirecteur als opdrachtgever van het onderzoek. De concerndirecteur is verantwoordelijk voor eventuele verdere verspreiding van dit stuk.

De EAA heeft geen controle- of beoordelingsopdracht uitgevoerd en onthoudt zich van een antwoord op de vraag of het provinciehuis vanaf 1998 tot heden voldoende brandveilig is geweest. Van de lezers van dit feitenrelaas wordt verwacht dat zij dit antwoord zelf formuleren, eventueel met gebruikmaking van andere informatie.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 worden onder meer de aanleiding voor het feitenonderzoek, de onderzoeksverantwoording en het gebruik van het feitenrelaas beschreven. In hoofdstuk 2 is de wet- en regelgeving opgenomen die de brandveiligheid vanaf de bouw van de bouwdelen A, B en E van het provinciehuis in tot het moment van renovatie/hercompartimentering in 2014 hebben genormeerd. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de chronologie van de brandveiligheid van het provinciehuis vanaf 1998 tot 2019, het jaar waarin de tekortkomingen in de brandveiligheid zijn gesignaleerd. De focus ligt op de vier in paragraaf 1.4.1. genoemde momenten. Hoofdstuk 4 bevat een beknopt overzicht van de vastgoedportefeuille van de provincie.

Het feitenrelaas bevat vier bijlagen. Bijlage 1 bevat een overzicht van de geïnterviewde medewerkers, externe betrokkenen en de gebruikte documentatie. Waar nodig, is in het feitenrelaas door middel van een nummer of hoofdletter tussen haken een verwijzing naar het desbetreffende document of website opgenomen. In bijlage 2 zijn de voor brandveiligheid relevante artikelen uit de opeenvolgende Bouwbesluiten opgenomen en in bijlage 3 een hyperlink naar de bestektekening van het A- en B-gebouw. Bijlage 4 bevat relevante passages uit de notulen van de bouw- en directievergaderingen van de nieuwbouw.

2 Normering brandveilig gebruik

2.1 Wet- en regelgeving

Bouwbesluit 1992

In 1992 zijn de bouwtechnische voorschriften landelijk geünifomeerd in Bouwbesluit 1992. De gedachte hierbij was dat de overheid de mogelijkheid diende te hebben om in te kunnen grijpen in onveilige of onaanvaardbare situaties in bestaande gebouwen. De voorschriften voor nieuwbouw mochten hoger uitvallen, omdat bij bestaande gebouwen rekening moest worden gehouden met een afweging tussen de kosten en de kwaliteit in termen van bijvoorbeeld veiligheid en gezondheid. Daarbij speelde tevens dat aan de reeds verleende bouwvergunning een redelijke mate van zekerheid mocht worden ontleend. Als gevolg van deze twee punten zou het niet gerechtvaardigd zijn om hogere nieuwbouweisen zonder meer van toepassing te verklaren op bestaande gebouwen.

Het Bouwbesluit 1992 kent wel een aantal voorschriften op basis waarvan in bestaande bouwwerken een hoger bouwtechnisch voorzieningenniveau dan het niveau van de bestaande bouw kan worden afgedwongen. Deze voorzieningen dienden wel 'noodzakelijk' te zijn. *'Een dergelijk noodzaak kan samenhangen met het gebouw zelf, voortvloeiend uit bijvoorbeeld ervaringsgegevens met betrekking tot bijvoorbeeld brandonveilige situaties, of met omstandigheden die verband houden met de gebouwde omgeving. Van zo'n situatie kan ook sprake zijn wanneer het bouwwerk bij beschouwing van de voorschriften op zich niet in strijd is met de voorschriften voor de bestaande bouw, maar in samenhang met elkaar toch een (brand)onveilige situatie oplevert.'* (Regeling Bouwbesluit brandveiligheid 1992). Dit vraagt om maatwerk ten aanzien van inspecties op brandveiligheid.

Ook bestond de mogelijkheid om een beperking te stellen aan een bouwwerk, vanuit het perspectief van brandveiligheid. Bijvoorbeeld door het aantal personen dat van het bouwwerk gebruik kan maken te beperken, waardoor een aanvaardbare situatie werd gecreëerd.

Het Bouwbesluit 1992 (en opvolgende bouwbesluiten) is een algemene maatregel van bestuur² (AMvB) die een nadere uitwerking is van Woningwet. Het Bouwbesluit 1992 was het geldende bouwbesluit ten tijde van de nieuwbouw van het provinciehuis. Met de bouw van de gebouwen A, B en E, alsmede de parkeergarage is op 1 maart 1996 begonnen. In mei 1998 heeft de provincie haar intrek in de nieuwbouw genomen. De Bouwverordening, vigerend vanaf 1993 tot 2009 [1], van de gemeente Den Haag vereist een gebruiksvergunning voordat een bouwwerk in gebruik wordt genomen.

Bouwbesluit 2003

In 2003 wordt het Bouwbesluit 1992 vervangen door het Bouwbesluit 2003. Dit bouwbesluit maakt onderscheid tussen voorschriften voor nieuwbouw (waaronder ook begrepen verbouw en uitbreiding) en voorschriften voor bestaande bouw (zonder dat sprake is van verbouwen). Dit betekent onder meer dat een aanvraag voor een reguliere bouwvergunning voor een bouwwerk wordt getoetst aan de voorschriften voor nieuwbouw van Bouwbesluit 2003. Het Bouwbesluit

---

² Een algemene maatregel van bestuur is een nadere uitwerking van een wet, waarvoor geen behandeling door de Staten Generaal is vereist, maar waarvoor wel advies van de Raad van State moet worden gevraagd. Hieraan voorafgaand is goedkeuring van de Ministerraad vereist. Na ondertekening door de Koning vindt bekendmaking van een AmvB in het Staatsblad plaats.

2003 was het vigerende bouwbesluit tijdens de eigendomsoverdracht van het provinciehuis naar de provincie Zuid-Holland in 2008.

Bouwbesluit 2012

In 2012 wordt het Bouwbesluit 2003 vervangen door het Bouwbesluit 2012. In dit bouwbesluit zijn de voorschriften voor brandveilig gebruik uit het Besluit brandveilig gebruik bouwwerken (Gebruiksbesluit) opgenomen. Gebouweigenaar en gebruiker zijn zelf verantwoordelijk voor het voldoen aan deze voorschriften. De eisen uit het Bouwbesluit 2012 hebben rechtstreekse werking. Dat betekent dat daaraan bij het gebruik van een bouwwerk moet worden voldaan zonder dat de gemeente of brandweer daar eerst op moet wijzen. Wanneer niet aan de eisen wordt voldaan is de eigenaar en/of gebruiker in overtreding. Het Bouwbesluit 2012 is de vigerende regelgeving ten tijde van de start van de renovatie/ hercompartmentering van het A- en B-gebouw in 2014.

Vóór 2012 was de provincie verplicht om een gebruiksvergunning aan te vragen. Bij de beoordeling ervan keek de brandweer niet alleen naar de bestektekeningen, maar ook naar de organisatie van de bedrijfshulpverlening, de vluchtrouteaanduiding en de ontruimingsplannen. Met ingang van het Bouwbesluit 2012 dient voor het gebruik een zogenoemde 'gebruiksmelding brandveilig gebruik' bij de brandweer van de Veiligheidsregio Haaglanden te worden gedaan indien het gaat om de ingebruikname van een bouwwerk waarin meer dan 50 personen tegelijk aanwezig zijn en waarin veranderingen in de brandcompartimenten worden doorgevoerd. Voor de activiteit 'bouwen' moet met ingang van dit bouwbesluit een omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dit is ook verplicht bij aanpassing van de brandcompartimentering in bestaande bouw.

2.2 Prestatieniveaus: nieuwbouw en bestaande bouw

Het Bouwbesluit 2012 kent evenals het Bouwbesluit 2003 twee prestatieniveaus namelijk nieuwbouw en bestaande bouw. Alle nieuw te bouwen bouwwerken dienen aan het niveau nieuwbouw te voldoen. Het voorzieningenniveau dat door de voorschriften voor bestaande bouwwerken wordt voorgeschreven is voor de meeste aspecten lager dan voor nieuwbouw. Het niveau bestaande bouw mag nooit onderschreden worden en vormt het minimale acceptabele niveau voor elk gebouw in Nederland [A].

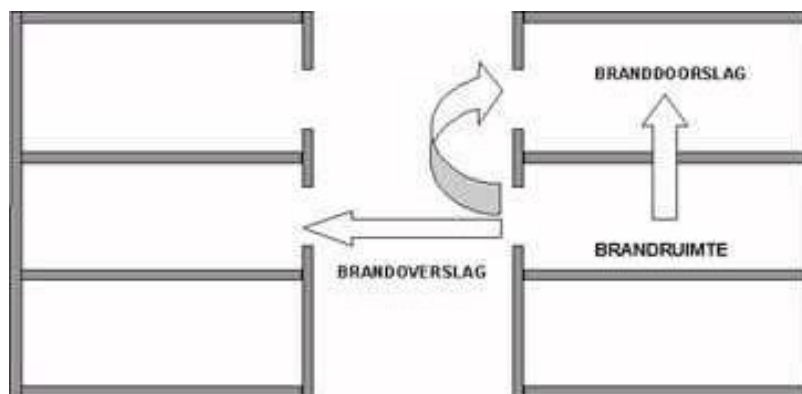
Verbouw is volgens het Bouwbesluit 2012 een vorm van nieuwbouw. Voor de verbouw geldt op grond van artikel 2.12 het rechtens verkregen niveau. Het rechtens verkregen niveau is volgens artikel 1.1 gedefinieerd als het "niveau dat het gevolg is van de toepassing op enig moment van de relevante op dat moment van toepassing zijnde technische voorschriften en dat niet lager ligt dan het niveau van de desbetreffende voorschriften voor een bestaand bouwwerk en niet hoger dan het niveau van de desbetreffende voorschriften voor een te bouwen bouwwerk". De goede werking (van afdichtingen en brandkleppen) mag wel afnemen in de tijd als gevolg van natuurlijke slijtage. Na de verbouw dient altijd aan het prestatieniveau van bestaande bouw te worden voldaan. Er kunnen daarnaast tijdens de bouw nog op aanvraag van de gebruiker aanvullende eisen of wensen zijn uitgevoerd. Dit zijn dan private keuzes welke niet vergund zijn en ook niet verplicht zijn vanuit de eisen van het Bouwbesluit [43].

Voorafgaande aan de inspectie van de nieuwbouw en het D-gebouw door SvBB is door de provincie op bestuurlijk niveau uitgesproken om de inspectie op het niveau nieuwbouw volgens het Bouwbesluit 2012 uit te voeren teneinde de brandveiligheid, waar nodig, op orde te krijgen. In haar rapport geeft SvBB aan dat de provincie als vergunnerverlener een voorbeeldfunctie

heeft [53]. De geconstateerde tekortkomingen door SvBB zijn derhalve tekortkomingen op het niveau nieuwbouw 2012.

2.3 Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag

In dit onderzoek is de Weerstand tegen Branddoorslag en Brandoverslag (WBDBO) een belangrijke variabele. WBDBO staat voor de kortste tijd (in minuten) dat een brand beperkt blijft tot één ruimte (brandcompartiment³), voordat uitbreiding naar een andere ruimte plaatsvindt. Bij het bepalen van de WBDBO worden alle mogelijke trajecten van branduitbreiding bekeken: brandoverslag, branddoorslag en de combinaties daarvan.

Figuur 1 Branddoorslag en brandoverslag

Brandoverslag is de uitbreiding van brand via de buitenlucht (bijvoorbeeld van het ene gebouw naar het andere, naburige gebouw (horizontale overslag) óf van de ene bouwlaag via gevelopeningen naar de bovengelige verdieping (verticale overslag). Branddoorslag is branduitbreiding die niet via de buitenlucht verloopt (bijvoorbeeld van het ene compartiment naar het andere binnen het 'afgesloten' gebouw).

De uitbreiding van brand kan door het treffen van de juiste voorzieningen aan onder meer gevels, wanden, profielen en glas tijdelijk beperkt worden. De weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag van een brandcompartiment naar een ander brandcompartiment, naar een besloten ruimte waardoor een extra beschermde vluchtroute voert, naar een niet besloten veiligheidsvluchtroute en naar een liftschacht van een brandweerlift dient volgens de Bouwbesluiten 2003 en 2012 voor nieuwbouw ten minste 60 minuten te bedragen. Voor bestaande bouw ligt de norm op 20 minuten. Het Bouwbesluit 1992 hanteert één norm namelijk 60 minuten, het onderscheid tussen nieuwbouw en bestaande bouw werd destijds nog niet gehanteerd (tabel 1). In bijlage 2 zijn de relevante artikelen uit de genoemde Bouwbesluiten opgenomen.

Bouwbesluit	Nieuwbouw	Bestaande bouw
2012	Min. 60 minuten	Min. 20 minuten
2003	Min. 60 minuten	Min. 20 minuten
1992	Min. 60 minuten	

Tabel 1 Normen Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag (WBDBO) [A]

³ Een brandcompartiment is een gedeelte van een of meer bouwwerken bestemd als maximaal uitbreidingsgebied van een brand.

2.4 Prestatie-eis 20 minuten WBDBO voor bestaande bouw

De methode voor de beoordeling van de WBDBO is na 2005 gewijzigd. Aanleiding daartoe was onder andere de brand in een cellencomplex te Schiphol⁴. Werd vóór die tijd voornamelijk op basis van professional judgment door de brandweer bepaald of werd voldaan aan de eisen van WBDBO, anno 2020 geldt dat de brandwerendheid herleidbaar (welk materiaal is gebruikt?) en aantoonbaar (op basis van testen, metingen en onderzoek) moet zijn.

Ten tijde van de vergunningaanvraag (oktober 2000) beoordeelde de brandweer op basis van de bestektekeningen of het aannemelijk is dat werd voldaan aan de eisen van het Bouwbesluit 1992. Dat daarbij is vastgesteld dat met de getroffen voorzieningen een WBDBO van 60 minuten wordt gerealiseerd is derhalve geen garantie dat met de huidige bepalingsmethode een WBDBO van 20 minuten wordt vastgesteld. Peutz, een adviesbureau op het gebied van brandveiligheid, stelde echter in 2014 dat naar verwachting wel wordt voldaan aan de WBDBO-eis van 20 minuten voor bestaande bouw, gezien de getroffen voorzieningen [42].

De vergunning voor de nieuwbouw is verleend op basis van een WBDBO van 60 minuten. Dit is tevens het rechtens verkregen niveau. Wijziging van dit niveau brengt met zich mee dat een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd, waarbij de Veiligheidsregio de bestaande veiligheidsmaatregelen opnieuw beoordeelt. Wanneer het rechtens verkregen niveau naar beneden wordt bijgesteld, kan de Veiligheidsregio aanvullende compenserende maatregelen opleggen.

2.5 Brandveiligheid van aankleding en meubilair binnen kantoorgebouwen

Het Bouwbesluit 2012 stelt specifieke eisen aan de eigenschappen van de materialen ten behoeve van de aankleding van een kantoorgebouw.

2.5.1 Aankleding

De aankleding van een kantoorgebouw mag geen brandgevaar opleveren. Onder aankleding wordt verstaan gordijnen, lamellen, vloerbedekking e.d. [B]. In bijlage 2 is het betreffende artikel uit het Bouwbesluit 2012 (Afdeling 7.1, artikel 7.4) dat hierover handelt opgenomen. Het antwoord op de vraag wanneer de aankleding een ondergeschikte bijdrage aan het brandgevaar levert, is sterk afhankelijk van de omstandigheden. Een eventuele brand dient zich door de aankleding niet snel door de ruimte te kunnen verspreiden. Voor ruimten waar zich meer dan 50 personen bevinden, gelden strengere eisen. Dergelijke ruimten worden als brandveilig beschouwd wanneer de aankleding aan één van de overige vier voorwaarden uit afdeling 7.1, artikel 7.4 van het Bouwbesluit 2012 wordt voldaan.

2.5.2 Inventaris

Meubilair wordt beschouwd als inventaris. Ondanks dat meubels, banken of zitkussens waarin (brandbare) schuimvullingen zijn toegepast, kunnen bijdragen aan een brand, zijn er vooralsnog geen eisen gesteld aan dergelijke inventaris. Wel gelden er eisen voor stands, kramen en podia. Hierbij is het doel dat een beginnende brand niet snel uitbreidt. Als aan de eisen uit het Bouwbesluit wordt voldaan, dan nog is het de vraag of de situatie brandveilig is. Het is aan de

---

⁴ Deze vond plaats op 27 oktober 2005 en kostte 11 gedetineerden het leven.

verantwoordelijke van het gebouw (de eigenaar of huurder) om af te wegen of een dergelijk risico acceptabel is [B].

2.5.3 Vluchtroute en plaatsing van meubilair

In de bouwregelgeving wordt ervan uitgegaan dat er maar op één plek brand is. Hierdoor gelden er in geval er twee vluchtroutes in een kantoorgebouw aanwezig zijn geen extra eisen. De veiligheidsvluchtroutes moeten zo ingericht zijn dat er geen brand kan ontstaan. Hieraan worden in het Bouwbesluit 2012 (Afdeling 2.12, artikelen 2.107 en 2.117) inzake vluchtroutes eisen gesteld. Deze komen in het kort neer op:

- De vuurlast⁵ van een trappenhuis waardoor een vluchtroute voert is beperkt.
- Een vluchtroute is minimaal 0,85 meter breed en (op een paar uitzonderingen na) 2,30 meter hoog.
- Deuren tussen ruimten die aansluiten op de vluchtroutes moeten zelfsluitend zijn.
- De aankleding/ inrichting van vluchtroutes moet onbrandbaar zijn.
- Er dient te worden voldaan aan de 'rest-risicoartikelen' 7.10 en 7.16 (bijlage 2). Er mag in vluchtroutes geen opslag zijn en geen zaken worden geplaatst die de weg kunnen versperren of die brandgevaar kunnen veroorzaken [C]

2.6 Bedrijfshulpverlening

Uit de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet) [D] kunnen de volgende passages met betrekking tot bedrijfshulpverlening worden ontleend.

De werkgever zorgt voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers inzake alle met de arbeid verbonden aspecten en voert daartoe een beleid dat is gericht op zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden, waarbij hij let op de stand van de wetenschap en de professionele dienstverlening. De werkgever neemt onder meer in acht dat doeltreffende maatregelen worden getroffen op het gebied van de eerste hulp bij ongevallen, de brandbestrijding en de evacuatie van werknemers en andere aanwezige personen. Ook dient hij doeltreffende verbindingen te onderhouden met de desbetreffende externe hulpverleningsorganisaties (art. 3, lid 1, sub e).

Elke organisatie kent bedrijfsspecifieke risico's. Bij het voeren van beleid inzake arbeidsomstandigheden legt de werkgever in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) bevat tevens een beschrijving van de gevaren en de risico-beperkende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers (art. 5 lid 1 Arbowet). Een plan van aanpak, waarin is aangegeven welke maatregelen zullen worden genomen in verband met de bedoelde risico's en de samenhang daartussen, maakt deel uit van de RI&E. In het plan van aanpak wordt tevens aangegeven binnen welke termijn deze maatregelen worden genomen (art. 5 lid 3).

De RI&E wordt aangepast zo dikwijls als de daarmee opgedane ervaring, gewijzigde werkmethoden of werkomstandigheden of de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening daartoe aanleiding geven (art. 5 lid 4).

Voor alle werkgevers vanaf 1 FTE is het één maal per drie jaar uitvoeren van een RI&E verplicht. Indien de werkgever geen RI&E kan overleggen, riskeert deze een boete [E].

---

⁵ De vuurlasting is de hoeveelheid warmte die vrijkomt per eenheid vloeroppervlakte bij verbranding van alle in een gebouw of een daarin gelegen ruimte aanwezige brandbare materialen.

3 Chronologie brandveiligheid

3.1 Bedrijfs hulpverlening

De activiteiten met betrekking tot bedrijfs hulpverlening (BHV) liggen vast in het bedrijfs hulpverleningsplan 2015 [59]. BHV wordt in dit stuk als volgt gedefinieerd: 'Bedrijfs hulpverlening is op systematische wijze ervoor zorgen dat zo snel mogelijk eerste hulp kan worden verleend bij ongevallen, dat brand bestreden kan worden en dat medewerkers, bezoekers en derden zo snel mogelijk in veiligheid worden gebracht. Bedrijfs hulpverlening is gebaseerd op de risico's die samenhangen met de uitoefening van bedrijfsactiviteiten en de omgeving ervan.'

Risico's worden in het kader van dit plan op drie verschillende manieren geïnventariseerd:

- Via een zogeheten Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E)
- Via een brandveiligheidsscan
- Via meldingen van incidenten door medewerkers of derden

De risico-inventarisatie en -evaluatie

Uit de Arbeidsomstandighedenwet kan worden opgemaakt dat de hercompartimentering in 2014 kwalificeert als gegronde reden voor aanpassing van een RI&E. Er is immers sprake van gewijzigde werkmethoden of werkomstandigheden. Verwezen wordt naar paragraaf 2.6.

De meest recente RI&E, waarin de algemene ruimten van het A- en B-gebouw van het provinciehuis (zoals hal/receptie, gangen, vluchtwegen, nooduitgangen, liften, bedrijfsrestaurant, sanitair en vergaderruimten) werden beoordeeld, dateert van september 2016. In de desbetreffende rapportage zijn geen bevindingen opgenomen die de brandveiligheid van het A-en B-gebouw betreffen [57].

In het rapport is aangegeven dat de arbeidsomstandigheden in het C- en D-gebouw op een later moment in kaart worden gebracht vanwege reeds geplande verbouwingen in beide gebouwen. Tot op heden is geen RI&E voor deze gebouwen uitgevoerd.

De brandveiligheidsscan

Volgens het BHV-plan 2015 wordt periodiek een BHV-scan uitgevoerd. Bij de uitvoering van de brandveiligheidsscan worden de volgende onderwerpen onderzocht:

- brandveilig gebruik van het bouwwerk
- bouwkundige staat van het bouwwerk
- onderhoud en aanwezigheid installaties
- toetsen aan de bouwregelgeving (bestaande bouw en rechtens verkregen niveau)
- BHV-organisatie
- documenten (ontruimingsplan, logboeken etc)

De BHV-scan wordt uitgevoerd door of namens het Hoofd BHV. De aandachtspunten worden opgenomen in een apart Plan van Aanpak, waarbij maatregelen worden geformuleerd.

Over de brandcompartimenten wordt in het plan het volgende opgemerkt: "De brand- en rookwerende scheidingsen zelf dienen regelmatig te worden nagezien. Doorvoeringen in brand- en rookwerende scheidingsen dienen te worden afgedicht".

De meest recente brandscan is uitgevoerd door SvBB⁶. Dit adviesbureau rapporteerde op 4 december 2019 over haar bevindingen [53].

De meldingen van incidenten

De beveiliging maakt specifieke rapportages wanneer er een brandmelding is geweest. Hierin staat beschreven waar de melding was, welke bedrijfshulpverleners er naar toe zijn gestuurd en of de brandweer aanwezig is geweest.

Om de vier maanden vindt een brandmeldinstallatietest plaats waarin melders, brandsturingen van deuren, noodontgrendeldrukkers worden gecontroleerd. Ten slotte vinden maandelijks tests plaats waarmee voor elk bouwdeel de handmelder en de automatische melder wordt getest alsmede de accu's van de omroep- en brandmeldinstallatie. Dit wordt gedaan door bureau huisvesting.

3.2 Nieuwbouw provinciehuis in 1996

3.2.1 Actoren bij de nieuwbouw

Met het ontwerp van de nieuwbouw van het provinciehuis is begonnen in 1994. Architect was het Amerikaanse architectenbureau Kohn Pedersen Fox, dat het ontwerp uitvoerde in nauwe samenwerking met het Haagse architectenbureau LIAG. Dit bureau was ook belast met de directievoering van de nieuwbouw.

Opdrachtgever voor de nieuwbouw was Mabon, die deze opdracht uitvoerde voor de toenmalige Duitse eigenaar van het provinciehuis, Commerz Grundbesitz Investmentgesellschaft mbH (CGI). Aannemer was HBM, regio West. De activiteiten van Mabon en HBM maken momenteel deel uit van de Koninklijke BAM groep.

De provincie kwam met CGI overeen de nieuwbouw te huren en bedong het recht om na 10 jaar de nieuwbouw van de eigenaar te kopen. Ten tijde van de nieuwbouw liet de provincie zich door externe adviseurs op het gebied van bouwmanagement en bouwtechniek adviseren.

3.2.2 Het bouwproces

Met de nieuwbouw werd op 1 maart 1996 aangevangen. De nieuwbouw werd opgeleverd in mei 1998. In het A-en B-gedeelte zijn vijf vluchtroutes opgenomen, die in de bestektekening zijn aangeduid als kernen. Voor een locatieaanduiding wordt verwezen naar bijlage 3 van dit rapport.

Brandveiligheid kwam aan de orde in de bouw- en directievergaderingen. Verwezen wordt naar bijlage 4 voor een overzicht van de relevante passages over de brandveiligheid uit de notulen van deze vergaderingen.

3.2.3 De besteks- en vergunningseisen voor de nieuwbouw

In het werkbestek opgesteld door de architecten Kohn Pedersen Fox/LIAG d.d. 29 april 1995 [11] zijn de volgende kwaliteitseisen opgenomen:

- Ten aanzien van de binnenbeglazing: aan weerszijden van kern 2 en 4 over een breedte van 1 meter en over de volle hoogte de beglazing en puien tenminste 60 minuten

---

⁶ In 2015 is een veiligheidsscan uitgevoerd maar dit omvatte niet het bedrijfshulpverleningsplan.

brandwerend. Aan een zijde van kern 2 bovendien over een breedte van 5 meter en over de volle hoogte de beglazing tenminste 30 minuten brandwerend.

- Ten aanzien van de metalen puien en kozijnen: 30 en 60 minuten brandwerendheid, als op de tekening aangegeven. De beglazing is enkelglas.

Op de bestektekeningen, behorende bij de gebruiksmelding van 12 maart 2015, is te zien dat de deuren die toegang geven tot de (nood)trappenhuizen een WBDBO moeten hebben van tenminste 60 minuten. Het glas dat tot maximaal 1 meter van de gevelwand grenzend aan de vijf kernen is geplaatst, heeft volgens de tekeningen een WBDBO van 30 minuten [48] en niet 60 minuten, zoals voorgeschreven in het bouwbesluit 1992 en het werkbestek van 29 april 1995.

Adviesburo Van Hooft brengt in zijn op 27 juni 1995 uitgebrachte advies andere eisen in [57]. Ter plaatse van de kernen 1, 2, 4 en 5 dient 2 meter van de gevel van de kantoren aansluitend aan deze kernen minimaal 30 minuten brandwerend te zijn. Een uitzondering hierop vormt het kantoor onder een scherpe hoek met het trappenhuis ter plaatse van kern 2. In verband met direct vlamcontact dient niet 5, maar 6 meter van de gevel van het betreffende kantoor 30 minuten brandwerend te worden voorzien. Voor beide situaties dient 1 meter van de vermelde afstanden te worden voorzien met een brandwerendheid van 60 minuten. Niet duidelijk is wat is gedaan met dit advies.

In de bouwvergunning 1995 is bepaald dat een trappenhuis over een overdrukinstallatie moeten beschikken om te voorkomen dat rook het trappenhuis binnendringt [14].

De vergunning voor de nieuwbouw is verleend op basis van een WBDBO van 60 minuten. Dit is tevens het rechtens verkregen niveau.

3.2.4 De gebreken in de brandwerendheid, ontdekt eind 2019

Beglazing deuren

Uit een inspectierapport van SvBB d.d. 4 december 2019 blijkt dat de deuren niet beschikken over een WBDBO van 60 minuten [54], terwijl ze volgens de bestektekening wel een dergelijke WBDBO hebben [48]. De beglazing van de deuren (Temperit Securi Feu EW 30 enkelzijdig) bezit een enkelzijdige brandwerendheid 30 minuten. De tochtprofielen zijn niet vlamdovend uitgevoerd. Deze bevinding is gebaseerd op een visuele inspectie die op 5 november 2019 is uitgevoerd door Efectis Nederland BV in opdracht van SvBB [56]. Testrapporten inzake de deuren ontbreken, reden waarom Efectis zijn bevindingen als verwachtingen presenteert.

Navraag door de EAA leerde dat de leverancier van de beglazing, Mathijssen Herveld B.V (MHB), noch de rechtsoptvolger van glasfabrikant Temperit AG⁷ testrapporten konden overhandigen waaruit zekerheid wordt verkregen over de brandwerendheid van het glas in raamkozijnen en stalen deurprofielen. De brandwerende beglazing is wel door MHB goedgekeurd [24].

Puien buitengevel

Ten behoeve van brandoverslag via buitengevel moeten de puien in de buitengevel over de eerste meter gerekend vanaf de trappenhuizen volgens het rechtens verkregen niveau beschikken over een WBDBO van tenminste 30 minuten. De inspectie door SvBB wees uit dat de glazen puien aan deze norm voldoen [54], en daarmee ook aan de bestekseisen.

---

⁷ De activiteiten van deze firma zijn overgenomen door Vetrotech Saint Gobain. Bij deze firma heeft de EAA gevraagd naar testrapporten.

Puiconstructie restaurant

Het bestaande brandwerende glas voldoet niet aan de eis van 60 minuten brandwerendheid [56].

Puiconstructie trappenhuis A-en B-gebouw

De deur kan in geval van brand door de overdruk niet sluiten en moet worden gefixeerd. Verder dienen opschuimende strips rondom de deuren te worden aangebracht en het glas te worden vervangen, teneinde te voldoen aan de eis van 60 minuten brandwerendheid [56].

Deur-/kozijnconstructie ventilatieschachten A- en B-gebouw

De dubbele houten deur is niet getest. Er is weliswaar een testrapport maar dat heeft betrekking op een enkele deur. Om die reden bestaat onzekerheid over de te verwachten brandwerendheid en wordt door Efectis geadviseerd om deze deuren te vervangen door een deurstel met een aantoonbare brandwerendheid van 60 minuten [56].

Puiconstructie trappenhuis E-gebouw

Het huidige glas in de deuren van het trappenhuis van het E-gebouw en de deuren naar het voorportaal van dit trappenhuis voldoen niet aan de geldende eis van 60 minuten WBDBO. Ook ontbreken opschuimende strips rondom de deuren [55,56].

Liften

De verwachting van Efectis is dat de liftschachtdeuren van het E-gebouw een brandwerendheid van nog geen 30 minuten bezitten [55,56]. Efectis beveelt aan deze deuren te vervangen door een constructie met een aantoonbare brandwerendheid van 60 minuten [56].

Parkeergarage

De parkeergarage bestaat uit twee brandcompartimenten met een omvang van ca. 4.300 m² en voldoet daarmee niet aan het niveau nieuwbouw (gemaximeerd tot 1.000 m²), maar zelfs niet aan niveau bestaande bouw uit het Bouwbesluit 2012 (gemaximeerd tot 3.000 m²). Niveau bestaande bouw is de wettelijke ondergrens waar aan voldaan moet worden. Het opdelen van de parkeergarage in kleiner brandcompartiment is geen praktische oplossing. Daarom gaat SvBB bij de oplossingsrichting uit van een sprinkinstallatie of watermist als gelijkwaardige invulling voor grote brandcompartimenten [53].

De puiconstructies in de parkeergarage voldoen niet aan de wettelijke eisen van 30 respectievelijk 60 minuten brandwerendheid [56]. Dit geldt ook voor de liftschachtdeuren [54].

De bevestiging van de plafondplaten voldoet niet aan de eisen, een deel van het materiaal van de plafondplaten wordt bij nieuwbouw nu niet meer toegestaan⁸.

Restaurant

De schachtwand waardoor de transportband loopt naar de vaatspoelruimte op de eerste verdieping voldoet niet aan de eis van 60 minuten WBDBO. Dit geldt ook voor de deur in de schachtwand [54].

3.2.5 Brandoverslag vanuit het aangrenzende C-gebouw

Op 23 maart 1997⁹ is overlegd tussen de directievoerder, de brandweer en Adviesburo Van Hooff over het conceptadvies van dit bureau inzake de brandveiligheid. Dit bureau bracht bijna twee jaar eerder, op 27 juni 1995 zijn definitieve advies uit over de wijze waarop het risico van

---

⁸ GS-voorstel inzake brandveiligheid, behandeld in de vergadering van 17 december 2019

⁹ Notulen coördinatievergadering

brandoverslag tussen het C-gebouw en het B-gebouw dient te worden geëlimineerd [57]. In concreto beveelt dit bureau aan om de gevel van het C-gebouw op de derde verdieping zodanig uit te voeren met 30 minuten brandwerend glas, dat de afstand tussen niet-brandwerend glas en de nieuwbouw minimaal vijf meter bedraagt.

Een eigen waarneming door de EAA in het C-gebouw heeft uitgewezen dat dit glas is gefabriceerd op 30 januari 1997¹⁰ [40]. Een glasmerk ontbreekt op de ramen. Volgens telefonische informatie van de fabrikant op 4 maart 2020 heeft dit glas geen brandwerendheid. Hij beschikt niet over testrapporten.

3.2.6 De gebruiksvergunning

Op 19 oktober 2000 vroeg de provincie bij de brandweer van de gemeente Den Haag een gebruiksvergunning aan voor het pand Zuid-Hollandplein 1. Deze vergunning werd op 17 juli 2002 verleend op basis van plattegrondtekeningen [30]. Degene die namens de brandweer ondertekende was ook betrokken bij het bovengenoemde overleg van 23 maart 1997.

Op 16 december 2005 meldde de brandweer van de gemeente Den Haag dat uit een inspectie op 12 december 2005 bleek dat de voorschriften niet werden nageleefd. Met name sloten de deuren met een brand- en rookwerende functie niet of werden ze opengehouden. Ook bleken doorvoeringen door de rookwerende en/of brandwerende scheidingsen niet in goede staat van onderhoud [30].

Deze gebreken bleken nog te bestaan tijdens een vervolgininspectie van de brandweer op 8 februari 2006. Hierop sommeerde de brandweer de provincie om uiterlijk 31 mei 2006 deze gebreken te herstellen op straffe van een dwangsom. Aan deze sommatie heeft de provincie gevolg gegeven: op 22 mei 2006 meldde de brandweer dat het pand Zuid-Hollandplein 1 voldoet aan de gebruiksvoorschriften van de bouwverordening van de gemeente Den Haag [30].

3.3 Eigendomsoverdracht in 2008

Per 1 april 2008 liep de huurovereenkomst van de provincie Zuid-Holland met CGI af. In het besluit van 10 april 2007 gingen Gedeputeerde Staten (GS) akkoord met de aankoop van de grond, opstallen en de parkeergarage van het provinciehuis.

Overeengekomen werd om de verkoopprijs van het provinciehuis te bepalen op grond van een taxatie. Deze taxatie werd uitgevoerd door een zogeheten Gutachtercommissie en was bindend voor zowel de kopende als de verkopende partij. Een Gutachter is een onafhankelijk taxateur naar Duits recht [32].

Op 12 februari 2007 heeft deze commissie een bezoek gebracht aan het provinciehuis en de waarde op deze peildatum bepaald [38]. Hierbij heeft de Gutachtercommissie in haar taxatie het achterstallig onderhoud (Reparaturstau) ad € 4,8 miljoen verdisconteerd. In het rapport is globaal

---

¹⁰ De fabrikant van het glas is Saint Roch, een dochteronderneming van Vetrotech Saint Gobain. In de spouw van de dubbele beglazing is vermeld 'super polyglass 30/01/97'. Het laatste deel verwijst volgens de fabrikant naar de datum van fabricage.

aangegeven wat onder deze post is begrepen¹¹. Er wordt gesproken over 'Fenstern', zonder dat is gepreciseerd wat dit inhoudt.

Voor zover de EAA bekend, zijn er geen afzonderlijke onderzoeken uitgevoerd naar de brandveiligheid voorafgaande aan de eigendomsoverdracht.

In de koopovereenkomst is bepaald dat de provincie het provinciehuis als nieuwe eigenaar "As-is" aanvaardt, met alle zichtbare en onzichtbare, bekende en onbekende gebreken, waaronder tevens is begrepen het eventueel achterstallig onderhoud ter zake van het provinciehuis [35].

In haar begroting van de aankoop en het onderhoud van het provinciehuis heeft de provincie rekening gehouden met een post achterstallig onderhoud ad € 4,2 miljoen. Niet bekend is hoe deze post is samengesteld.

3.4 Verhuur van het E-gebouw in 2012

Op 25 april 2012 ondertekende de provincie een overeenkomst met het advocatenkantoor Bird & Bird, waarmee het E-gebouw voor een periode van 10 jaar werd verhuurd, beginnend op 1 januari 2013. De huurder richtte het gebouw voor eigen risico en rekening in [60].

In de overeenkomst zijn de volgende bepalingen opgenomen met betrekking tot brandveiligheid.

"2 Algemene voorwaarden

2.1 Van deze overeenkomst maken deel uit de 'Algemene bepalingen huurovereenkomst kantoorruimte en andere bedrijfsruimte in de zin van artikel 7.230A BW".

"8.6 Brandweereisen

Verhuurder garandeert dat het gebouw voldoet aan de huidige door de brandweer gestelde veiligheidseisen en voorwaarden met betrekking tot vluchten, ontruiming en compartimentering (...)"

"8.11 Afwijkingen op Algemene Bepalingen

8.11.1 (...) garandeert verhuurder dat het gehuurde vanaf huuringangsdatum voortdurend voldoet aan alle voor het overeengekomen gebruik van overheidswege gestelde eisen, inclusief de eisen van de brandweer (...)"

Voor de gebreken in het E-gebouw wordt verwezen naar paragraaf 3.2.4. Ze betreffen voornamelijk de deuren (naar het voorportaal) van het trappenhuis en de liftschachtdeuren.

In de Algemene Bepalingen zijn de volgende passages van belang:

"(Overheids)voorschriften en vergunningen

6.7.1. Huurder is verantwoordelijk voor en zorgt zelf voor de vereiste ontheffingen en/of vergunningen, waaronder gebruiksvergunningen in verband met de uitoefening van het beroep of bedrijf".

¹¹

Gem. Angabe der Eigentümerin sind diverse Instandhaltungs-/Modernisierungsmaßnahmen geplant und sollen kurzfristig erfolgen. U.a. sind Maßnahmen an den Fenstern, an der Heizungs-/Klimaanlage, Fassadenarbeiten/-reinigung, Arbeiten an der Elektrik vorgesehen. Die Kosten für die entsprechenden Maßnahmen werden von der Auftraggeberin mit ca. 4.800.000 € (rd. 120 €/m² Mietfläche) angegeben und in diesem Gutachten abschlägig berücksichtigt. In den nächsten 5 Jahren sind gem. Angabe der Eigentümerin

“Verbodsbepalingen en voorschriften van orde

6.11.2.4 Tenzij partijen schriftelijk anders zijn overeengekomen, verleent verhuurder geen toestemming voor veranderingen en toevoegingen die huurder wenst aan te brengen, indien deze bij het einde van de huur niet zonder schade aan het gehuurde en niet zonder noemenswaardige kosten ongedaan gemaakt kunnen worden (...).”

3.5 Hercompartimentering in 2014

3.5.1 Het project hercompartimentering

Aanleiding voor de hercompartimentering van het A- en B-gebouw is de huisvestingsvisie geweest. Ter ondersteuning van het flexibel werken is de cellenstructuur in deze gebouwen omgebouwd naar de huidige structuur.

Architect was het architectenbureau OTH. Hoofdaannemer voor de verbouwing was het aannemersbedrijf Strukton Worksphere. Directievoerder was Stevens Van Dijck. De installatieadviseur was SvBB. Opdrachtgever was het hoofd van de afdeling Facilitaire Zaken (FZ). De programmamanager was het hoofd van het bureau Huisvesting & Vastgoed (H&V). Beide personen – evenals de coördinator H&V verantwoordelijk voor het vastgoedbeheer – zijn niet meer in dienst bij de provincie.

Behoud van de gebruiksvergunning 2002 was een van de uitgangspunten voor de renovatie in 2015. Bij de aanvang van de renovatie werden inbreuken op de eisen van brandveiligheid niet vermoed omdat eerdere onderzoeken - ten behoeve van de huisvestingsvisie en de daaropvolgende pilot van het flexibel kantoorconcept (A0, A1 en A2, oplevering in 2012) daartoe geen aanleiding gaven [39].

De eerste bouwvergadering vond plaats op 20 augustus 2014. De feitelijke verbouwing is gestart op 4 september 2014. De oplevering van het hercompartimenterde A- en B-gebouw vond plaats op 18 februari 2015.

3.5.2 De gebreken in de brandwerendheid, ontdekt in 2014

Na aanvang van de bouwwerkzaamheden is door de provincie besloten het bestaande plafond te vervangen. Na het openmaken en verwijderen van het plafondsysteem werd zichtbaar dat een aantal brandscheidingen in wanden en doorvoeringen mogelijk niet voldeden aan het brandveiligheidsniveau. Op basis daarvan is door Strukton aan Krid projecten B.V. (Krid, een ingenieursbureau gespecialiseerd op het gebied van brandveiligheid) opdracht verstrekt om de situatie in kaart te brengen en een rapport op te stellen met daarin de geconstateerde gebreken. Krid bracht op 14 oktober 2014 zijn rapport uit [41].

Door de provincie is Peutz B.V. als tweede adviesbureau en extra expert ingeschakeld om onafhankelijke zekerheid en comfort te creëren over de aard en omvang van de gebreken. Peutz rapporteerde op 3 november 2014 [42]. Op grond van het rapport van Krid spreekt Peutz de verwachting uit dat de voorgestelde oplossingen leiden tot een niveau dat voldoet aan de wet- en regelgeving.

Aan Stevens Van Dijck werd verzocht om de adviezen van Krid en Peutz te beoordelen. Op 4 november 2014 concludeerde die dat beide adviesbureaus de uitgangspunten eenduidig hebben gehanteerd en het eens zijn over de omschreven oplossingen [43]. De door beide adviesbureaus

gesignaleerde gebreken betroffen de brandwerendheid met betrekking tot naden, doorvoeringen¹² en luchtkanalen.

Een verklaring voor de gebreken is niet gegeven in het rapport van Stevens Van Dijck. Een deel van de gebreken vindt zijn oorsprong in de nieuwbouw (het niet voorzien zijn van brandkleppen in de luchtkanalen en het ongeïsoleerd doorvoeren van deze kanalen), een ander deel kan worden verklaard doordat nadien door diverse aannemers leidingen door brandscheidingen werden doorgevoerd, zonder dat werd toegezien op het instandhouden van een goede brandwering.

De adviezen beperken zich tot die ruimten die onderdeel zijn van de hercompartimentering, ofwel de scope van het renovatieproject. Buiten de reikwijdte van de adviezen vallen ruimte A-065, het loket en restaurant (inclusief trappenhuizen / noodtrappenhuizen) op de begane grond, alsmede het trappenhuis en de bedrijfskeuken op de eerste verdieping. Stevens Van Dijck acht het aannemelijk dat de brandscheidingen in deze ruimten ook gebreken vertonen. In zijn overdrachtsdocument d.d. 30 april 2015 adviseert de directievoerder om voor deze ruimten nader onderzoek door een adviesbureau op het gebied van brandveiligheid te laten uitvoeren. Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.4.

Stevens Van Dijck presenteerde in zijn advies drie varianten voor het verhelpen van de gebreken met betrekking tot de brandveiligheid. Geadviseerd werd om de derde variant als economisch meest gunstige in uitvoering door Strukton te laten nemen in het kader van de hercompartimentering. Deze variant hield in dat alle benoemde gebreken in alle brandcompartimenteringen werden verholpen, met uitzondering van de rookscheidingen die volgens huidige regelgeving niet meer noodzakelijk zijn en de 30-minuten brandwerende scheidingen, die functieloos kunnen worden gemaakt. Stevens Van Dijck adviseerde om deze variant wel in overleg met het bevoegde gezag te bespreken en hiervoor een bouwvergunning aan te vragen.

In de bouwvergadering van 12 november 2014 werd het volgende besloten: "Peutz gaat een afspraak inplannen met de Gemeente om de mogelijkheden nader te bespreken. Gemeente zal op korte termijn aangeven of een bouwvergunning aangevraagd moet worden. Dit heeft consequenties voor de hoeveelheid werkzaamheden aan de brandscheidingen."

Peutz heeft deze aanvraag ingediend en op 10 februari 2015 bericht gekregen dat de vergunning voor het vervallen van de brandscheidingen is verleend. Uit het overdrachtsdocument van Stevens Van Dijck kan worden opgemaakt dat de derde variant daadwerkelijk is uitgevoerd [49].

3.5.3 De herinrichting van het A- en B-gebouw

Aankleding en inventaris

Het bestek voor de herinrichting is opgesteld door KBS + BTS bouwadvies en tekenbureau te Sneek en dateert van 9 mei 2014 [44]. In het bestek zijn de namen van de arcitekt, OTH, directievoerder Stevens van Dijck en installatieadviseur SvBB vermeld. De hoofdstukken 47 en 48 betreffen de binneninrichting (inclusief zitmeubelen) respectievelijk het behangwerk, de vloerbedekking en de stoffering. Uit de besteksbeschrijving van de gebruikte voorzieningen blijkt dat eisen ten aanzien van de brandveiligheid ontbreken. Een uitzondering geldt voor twee besteksposten, die volgens het Bouwbesluit 2012 zijn aan te merken als 'aankleding', te weten

---

¹² Ook SvBB trof bij de uitvoering van zijn brandscan doorvoeringen aan die niet of op een niet correcte wijze brandwerend zijn afgedicht [53]. Gezien het betrekkelijk geringe belang heeft de EAA niet onderzocht wanneer deze doorvoeringen zijn uitgevoerd

het lamellengordijn en de linoleum vloerbedekking¹³. De eisen van het bestek ten aanzien van aankleding liggen lager dan die uit het Bouwbesluit 2012¹⁴. Het lamellengordijn is inmiddels verwijderd.

Uit de productinformatie van de leverancier blijkt dat de geleverde lamellen aan de bestekseisen voldoen. De lamellen zijn moeilijk brandbaar en genereren minimale rook-belasting bij brand [46]. Productinformatie over de geleverde linoleum vloerbedekking ontbreekt. Het bestek omvat ook zachte vloerbedekking maar kent geen nadere eisen ten aanzien van de brandwerendheid van deze voorziening. Uit de productinformatie over de geleverde zachte vloerbedekking blijkt dat deze aan dezelfde eisen voldoet als de linoleum vloerbedekking [46].

De belcellen werden vanaf september 2016 in de nieuwbouw geplaatst, na de hercompartimentering van het gebouw [52]. Zij vormen geen onderdeel van het bestek voor de herinrichting van het A- en B-gebouw. In de offertes van leverancier Ahrend zijn geen specificaties opgenomen met betrekking tot brandveiligheid. Belcellen maken onderdeel uit van de inventaris.

De trappenhuizen zijn aangemerkt als extra beschermde vluchtroutes. Aan een extra beschermde vluchtroute worden extra eisen gesteld met betrekking tot brandveiligheid. Zo mag in een extra beschermde vluchtroute geen brand kunnen uitbreken¹⁵. SvBB constateerde bij de uitvoering van zijn brandscan dat in de trappenhuizen een aanzienlijke vuurbelasting aanwezig is in de vorm van inventaris, telefooncellen, aankleding, garderobe en dergelijke [53]. Inmiddels zijn de zitjes, banken en belcellen uit de trappenhuizen verwijderd.

De taatsdeuren

In de oorspronkelijk vergunde situatie in 1996 werd de brandscheiding ter hoogte van de hoofdtrappenhuizen gevormd door witte hardhouten taatsdeuren¹⁶. De taatsdeuren zijn nog steeds aanwezig maar vanwege de verlegging van de brandscheiding in 2014 buiten werking gesteld en vastgeschroefd. Dit heeft wel als consequentie gehad dat de brandscheiding nu volledig is komen te liggen op de stalen deuren met glas. In de bestektekening op grond waarvan de brandweer van de Veiligheidsregio Haaglanden op 12 maart 2015 de gebruiksmelding afgaf, zijn de taatsdeuren scharnierend ingetekend [48]. In zijn rapport d.d. 4 december 2019 adviseerde SvBB om maatregelen uit te voeren teneinde de WBDBO van deze deuren op te waarden naar 60 minuten [53].

3.5.4 De overdracht

Het gebouw is opgeleverd op 18 februari 2015. Voor zowel de bouwkundige als de installatie technische onderdelen zijn gebrekenlijsten opgesteld. De staat van de gebreken is weergegeven in een lijst van nazorgpunten. Op één punt na, betreffen deze punten niet de brandveiligheid¹⁷.

---

¹³ Lamellen (bestekspost 48.51.30-a): het aan de buitenzijde van de lamellen verwerkt wolvlit dient te voldoen aan de richtlijn E 13501-1 en is ingedeeld onder de normering B fl-s1. Linoleum vloerbedekking (bestekspost 48.43.10-a1): Brandgedrag (NEN-EN 13501-1+a09) (klasse): Cfl-s1.

¹⁴ In artikel 7.4, lid 1c van het Bouwbesluit 2012 is aangegeven dat brandgevaar niet aanwezig is indien de aankleding voldoet aan brandklasse A1. Op grond van lid 1d van dit artikel mag worden voldaan aan de (lagere) eisen voor constructieonderdelen, namelijk brandklasse B.

¹⁵ Dit kan worden afgeleid uit het Bouwbesluit 2012, artikel 2.82, leden 1 en 4.

¹⁶ Een taatsdeur is met een scharnier verankerd in de boven- en onderzijde van de deur. Om die reden wordt deze in het plafond en de vloer gemonteerd, in plaats van in de muren.

¹⁷ Dit punt betreft een verzoek aan aannemer Strukton om te bevestigen dat de spelingen in de vloeren van de technische ruimte van de zesde verdieping geen brandwerende afwerking behoeven.

Alle nazorgpunten zijn volgens de betrokken projectleider in 2015 opgelost [51]. Een registratieboek zou door Strukton zijn opgesteld waarin alle uitgevoerde werkzaamheden in het kader van brandveiligheid zijn bijgehouden.

Een formele overdracht en decharge van de projectorganisatie naar lijnorganisatie vond plaats in juli 2015 [51]. De projectleider van de provincie voor het project renovatie AB en de directievoerder hebben ieder een overdrachtsrapport opgesteld [49] [50] waarin melding wordt gemaakt van het advies om nader onderzoek uit te voeren naar de brandveiligheid van ruimtes die destijds buiten de reikwijdte van het onderzoek vielen¹⁸. Niet bekend is waarom het advies – na overdracht van de projectorganisatie – niet is opgevolgd.

3.5.5 De omgevingsvergunning

Op 16 december 2014 verleende de gemeente Den Haag op basis van een ingediende aanvraag en bijgevoegde bestektekeningen de omgevingsvergunning voor de activiteit 'bouwen' aan de provincie. Haar besluit motiveerde zij als volgt: "De aanvraag betreft een interne verbouwing van het kantoorpand. Daarbij vervallen o.a. voorportalen voor de trappenhuisen en een aantal brandwerende scheidingen. Bepaalde gebieden, met name ter plaatse van doodlopende einden, worden voorzien van automatische detectie. Er is voldoende aannemelijk gemaakt dat voldaan wordt aan de beoordelingsgronden van het Bouwbesluit 2012 en de Bouwverordening. Gebleken is dat de aanvraag voldoet aan de bouw- en gebruiksregels van het bestemmingplan."

Binnen de omgevingsvergunning zijn een aantal (bovenwettelijke) brandscheidingen verlegd of komen te vervallen¹⁹. In zijn rapportage brandscan merkt SvBB hierover op dat de brandtechnische indeling met de vergunning is 'afgezwakt' naar het niveau nieuwbouw uit het Bouwbesluit 2012. SvBB adviseert om de gehanteerde brandtechnische indeling (opnieuw) te formaliseren door middel van een omgevingsvergunning bouwen [53].

3.5.6 De gebruiksmelding

De tekst uit de melding d.d. 12 maart 2015 door de brandweer van de veiligheidsregio Haaglanden luidt: "Op 11 maart 2015 heeft u aanvullende gegevens voor een gebruiksmelding ingediend voor bovengenoemd bouwwerk. Bij de beoordeling van de melding is geconstateerd dat de ingediende gegevens en bescheiden voldoen aan de indieningsvereisten uit artikel 1.19 van Bouwbesluit 2012.(...)". Aan de hand van de aanvraag stelde de veiligheidsregio onder andere het volgende vast: "Er wordt met behulp van gelijkwaardige oplossingen aan de rechtstreeks werkende voorschriften van het Bouwbesluit 2012 voldaan" [47]. Onder een gelijkwaardige oplossing wordt verstaan dat de provincie heeft aangetoond met eigen aanvullende maatregelen een brandbeheersing te realiseren die nog steeds goed is in relatie tot de inzet van de brandweer.

De beoordeling is gedaan op basis van de ingediende bestektekeningen [48]. Er is geen fysieke inspectie uitgevoerd door de veiligheidsregio. Op de tekeningen zijn de zitjes in de trappenhuisen ingetekend. In de bestektekening zijn de taatsdeuren scharnierend ingetekend.

---

¹⁸ De brandscan van SvBB d.d. 4 december 2019 omvat niet ruimte A-065, het loket en het restaurant op de begane grond en de centrale meldkamer, bedrijfskeuken en koelruimten op de eerste verdieping [53]. Uit de onderliggende rapportage van Efectis blijkt wel dat gekeken is naar de puiconstructie van het restaurant [56].

¹⁹ SvBB doelt daarbij met name op de installatieschachten en technische ruimten. Door de brandscheiding naar de bouwkundige vloer te verleggen is abusievelijk ook de brandwerendheid van installatieschachten met een roostervloer komen te vervallen.

4 Vastgoedportefeuille provincie Zuid-Holland

In het kader van het onderzoek is nagegaan welk vastgoed de provincie in eigendom heeft of huurt. Het onderzoek richt zich op de bouwdelen A, B en E van het provinciehuis, alsmede op de parkeergarage. De bouwdelen C en D alsmede het Y-gebouw zijn in het onderzoek uitgesloten (paragraaf 1.4.1). Niet onderzocht is of en in welke mate het overige vastgoed van de provincie aan de brandveiligheidseisen voldoet.

Het overige vastgoed, waarin provinciale medewerkers zijn gehuisvest, wordt voor het overgrote deel beheerd door de Dienst Beheer Infrastructuur (DBI). Verwezen wordt naar onderstaande tabel. Zeven objecten worden door DBI gehuurd. De afdeling Facilitaire Zaken voert het beheer over een klein gedeelte van het resterende vastgoed, maar is bezig het volledige beheer van DBI over te nemen.

Vastgoed	Aantal	Bouwjaar (van – tot)
Aanlandlocaties ²⁰ (eigendom)	3	1989 - 2009
Aanlandlocaties (huur)	7	Onbekend
Bediencentrales	4	1978 – 2014
Sluiskantoren	3	1885 – 1994
Bemande brugwachtershuisjes	5	Onbekend
Busstations (chauffeursverblijven)	3	Onbekend
Botenloods - ligplaatsen	2	ca. 1975 – 2019
Centrale opslagterrein DBI	1	ca. 1975

Tabel 2 Provinciaal vastgoed buiten het provinciehuis

---

²⁰ Aanlandlocaties zijn kantoorgebouwen waar medewerkers van de provincie hun werkzaamheden verrichten. Deze dienen te worden onderscheiden van steunpunten die behalve kantoorruimte ook materiaalopslag bieden.

Bijlage 1 Onderzoeksbronnen

1. Geïnterviewde personen

Organisatie(onderdeel)/ functie
Afdeling Facilitaire Zaken, coördinator veiligheid
Afdeling Facilitaire Zaken, senior beleidsmedewerker
Afdeling Facilitaire Zaken, afdelingshoofd
Smits van Burgst Beveiliging (SvBB), adviseur brandveiligheid
LIAG, architect
Rijksvastgoedbedrijf, adviseur fire safety en technisch manager
Veiligheidsregio Haaglanden, hoofd Risicobeheersing
Veiligheidsregio Haaglanden, hoofd Toezicht

2. Informatie per mail opgevraagd aan

Organisatie(onderdeel)/ functie
Afdeling Facilitaire Zaken, integrale veiligheid
Afdeling Facilitaire Zaken, MT-lid
Afdeling Facilitaire Zaken, voormalig hoofd bureau Huisvesting
Afdeling Facilitaire Zaken, adviseur technisch beheer gebouwen
Afdeling Financiële en Juridische Zaken, jurist
Afdeling Financiële en Juridische Zaken, huisadvocaat
Afdeling Ontwikkeling en Grondzaken, hoofd bureau Ontwikkeling en Grondzaken
Efectis Nederland, project Leader Smoke Control and Fire Resistance
Mathijssen Herveld B.V., commercieel directeur
Vetrotech Saint-Gobain Benelux, sales manager

3. Geraadpleegde documentatie

Nr.	Omschrijving
[1]	Brandveiligheidsverordening Den Haag (13 december 1993)
[2]	TNO-rapport 94-CVB-R1187 inzake brandwerendheid (oktober 1994)
[3]	TNO-rapport 94-CVB-R1744 inzake brandwerendheid (28 december 1994)
[4]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 4) tijdens Nieuwbouw (26 januari 1995)
[5]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 5) tijdens Nieuwbouw (9 februari 1995)
[6]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 6) tijdens Nieuwbouw (23 februari 1995)
[7]	Verslag gesprek provincie en brandweer (23 maart 1995)
[8]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 8) tijdens Nieuwbouw (29 maart 1995)
[9]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 9) tijdens Nieuwbouw (6 april 1995)
[10]	Verslag gesprek met brandweer (10 april 1995)
[11]	Werkbestek Nieuwbouw provinciehuis Zuid-Holland (29 april 1995)
[12]	Verslag Coördinatievergadering (nr. 12) tijdens Nieuwbouw (18 mei 1995)
[13]	Advies van Hooft inzake brandoverslag (27 juni 1995)
[14]	Bouwvergunning gemeente Den Haag (8 december 1995)

Nr.	Omschrijving
[15]	Wijziging 3 Vergaderstructuur nieuwbouw provinciehuis (7 oktober 1996)
[16]	Notulen Bouwvergadering (nr. 23) tijdens Nieuwbouw (17 oktober 1996)
[17]	Notulen Ontwerpvergadering (nr. 23) tijdens Nieuwbouw (18 oktober 1996)
[18]	Notulen Ontwerpvergadering (nr. 30) tijdens Nieuwbouw (7 februari 1997)
[19]	Notulen Bouwvergadering (nr. 31) tijdens Nieuwbouw (20 februari 1997)
[20]	Notulen Bouwvergadering (nr. 32) tijdens Nieuwbouw (6 maart 1997)
[21]	Notulen Bouwvergadering (nr. 33) tijdens Nieuwbouw (20 maart 1997)
[22]	Notulen Bouwvergadering (nr. 34) tijdens Nieuwbouw (3 april 1997)
[23]	Notulen Bouwvergadering (nr. 36) tijdens Nieuwbouw (1 mei 1997)
[24]	Notulen Bouwvergadering (nr. 38) tijdens Nieuwbouw (12 juni 1997)
[25]	Notulen Bouwvergadering (nr. 40) tijdens Nieuwbouw (10 juli 1997)
[26]	Notulen Directievergadering (nr. 48) tijdens Nieuwbouw (28 november 1997)
[27]	Notulen Directievergadering (nr. 49 - 50) tijdens Nieuwbouw (12 december 1997)
[28]	Notulen Directievergadering (nr. 56) tijdens Nieuwbouw (20 maart 1998)
[29]	Notulen Directievergadering (nr. 57) tijdens Nieuwbouw (3 april 1998)
[30]	Correspondentie en gebruiksvergunning (13 juli 2002)
[31]	VROM Praktijkboek Bouwbesluit 2003 (1 september 2005)
[32]	Voorstel aankoop provinciehuis (2008)
[33]	Betaling aankoop provinciehuis Zuid-Holland (19 maart 2008)
[34]	Aanvullende betaling aankoop provinciehuis Zuid-Holland (maart 2008)
[35]	Koopovereenkomst provinciehuis (concept 6 maart 2008)
[36]	Poststuk van De Brauw Blackstone Westbroek (15 mei 2008)
[37]	Brochure brandveiligheid gebruiksmelding en gebruiksvergunning (september 2008)
[38]	Taxatierapport provinciehuis Zuid-Holland (22 maart 2010)
[39]	Evaluatieverslag Goudkuil (21 maart 2012) en terugblik pilot ARWB (juni 2012)
[40]	Foto's ramen derde verdieping C-gebouw
[41]	KRID Notitie vraagstukken onderhoud incl. bijlage (14 oktober 2014)
[42]	Peutz beoordeling herstel brandscheidingen (3 november 2014)
[43]	Notitie brandveiligheid Stevens Van Dijck (4 november 2014)
[44]	Bestek renovatie gebouw A en B provinciehuis (9 mei 2014)
[45]	Zuid-Holland Situatie na hercompartmentering in 2015 (16 december 2014)
[46]	Besteksbeschrijving Hanging Panels (januari 2015) / kwaliteitscertificaat vaste vloerbedekking (oktober 2013)
[47]	Akkoordmelding brandveiliggebruik van Veiligheidsregio Haaglanden (12 maart 2015)
[48]	Tekening 1 ^e verdieping provinciehuis Zuid-Holland incl. accordering brandweer (stempel) (12 maart 2015)
[49]	Notitie overdrachtsdocument renovatie A-en B-gebouw van Stevens Van Dijck (30 april 2015)
[50]	Overdrachtrapportage renovatie A- en B-gebouw naar beheerorganisatie (7 juli 2015)
[51]	Ondertekende decharge renovatie A- en B-gebouw (7 juli 2015)
[52]	Facturen leverancier Ahrend inzake belcellen
[53]	Rapportage brandscan – Smits van Burgst Beveiliging (4 december 2019)
[54]	Rapportage tekortkomingen (bouwdeel A & B) – Smits van Burgst Beveiliging (4 december 2019)
[55]	Rapportage tekortkomingen (bouwdeel D & E) – Smits van Burgst Beveiliging (24 en 4 december 2019)
[56]	Rapportage Efectis t.b.v. Smits van Burgst Beveiliging (15 november 2019)
[57]	Advies Van Hooft inzake brandoverslag (27 juni 1995)
[58]	RI&E-rapportage (30 september 2016)
[59]	Bedrijfschulpverlening (BHV) – plan 2015
[60]	Huurovereenkomst met Bird & Bird (26 april 2012)

4. Geraadpleegde websites

Nr.	Omschrijving
[A]	https://www.onlinebouwbesluit.nl
[B]	https://brandveiliggebouw.nu/vragen/item/bestaan-er-eisen-voor-de-brandveiligheid-van-meubilair-en-aankleding
[C]	https://brandveiliggebouw.nu/vragen/item/hoe-richt-ik-ruimtes-in-waardoor-gevlucht-moet-kunnen-worden
[D]	https://wetten.overheid.nl/BWBR0010346/2020-01-01
[E]	https://www.bhv.nl/zakelijk/risico-inventarisatie-evaluatie

Bijlage 2 Brandwerendheid in Bouwbesluiten 1992, 2003 en 2012

Bouwbesluit 2012 (vanaf 1 april 2014, vanaf 1 november 2014 en vanaf 1 januari 2015)²¹

Afdeling 2.10 Beperking van uitbreiding van brand

Artikel 2.82 Ligging, lid 1

Een besloten ruimte ligt in een brandcompartiment

Artikel 2.82 Ligging, lid 4

In afwijking van het eerste lid voert een extra beschermde vluchtroute niet door een brandcompartiment

Artikel 2.83 Omvang, lid 1 (nieuwbouw)

Een brandcompartiment heeft een gebruiksoppervlakte die niet groter is dan de in tabel 2.81 aangegeven waarde.

Uit tabel 2.81 kan worden afgeleid dat de maximale oppervlakte van een brandcompartiment met een kantoorfunctie of een overige gebruiksfunctie (zoals een parkeergarage) 1.000 m² is.

Art. 2.84 Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag, lid 1 (nieuwbouw)

De volgens NEN 6068 bepaalde weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag van een brandcompartiment naar een ander brandcompartiment, naar een besloten ruimte waardoor een extra beschermde vluchtroute voert, naar een niet besloten veiligheidsvluchtroute en naar een liftschaft van een brandweerlift is ten minste 60 minuten.

In de NEN 6068 staat de volgende paragraaf: 6.4.3 Bepaal of er sprake is van openingen, semi-openingen respectievelijk dichte delen. Dichte delen zijn onderdelen met een voldoende brandwerendheid in de richting waarin de brandwerendheid wordt beschouwd. De brandwerendheid is voldoende indien deze gelijk is aan 30 minuten, tenzij de WBDBO-eis 20 minuten is, dan is 20 minuten voldoende.

Art. 2.87 Aansturingsartikel, lid 1 (bestaande bouw)

Een bestaand bouwwerk is zodanig dat de kans op een snelle uitbreiding van brand voldoende wordt beperkt.

Artikel 2.89 Omvang, lid 1 (bestaande bouw)

Een brandcompartiment heeft een gebruiksoppervlakte die niet groter is dan de in tabel 2.87 aangegeven waarde.

Uit tabel 2.87 kan worden afgeleid dat de maximale oppervlakte van een brandcompartiment met een kantoorfunctie of een overige gebruiksfunctie (zoals een parkeergarage) 2.000 m² resp 3.000 m² is.

Art. 2.90 Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag, lid 1 (bestaande bouw)

De volgens NEN 6068 bepaalde weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag van een brandcompartiment naar een ander brandcompartiment en een besloten ruimte waardoor een extra beschermde vluchtroute voert is ten minste 20 minuten.

---

²¹ De genoemde artikelen zijn in alle drie de versies van het Bouwbesluit 2012 identiek.

Afdeling 7.1 Voorkomen van brandgevaar en ontwikkeling van brand, nieuwbouw en bestaande bouw,

Art. 7.4 Aankleding, lid 1.

Aankleding in een besloten ruimte mag geen brandgevaar opleveren. Dit gevaar is niet aanwezig indien de aankleding:

- a. een ondergeschikte bijdrage aan het brandgevaar levert;
- b. onbrandbaar is, bepaald volgens NEN 6064;
- c. voldoet aan brandklasse A1²² als bedoeld in NEN-EN 13501-1;
- d. voldoet aan de eisen voor constructieonderdelen als bedoeld in afdeling 2.9, of
- e. een navlamduur heeft van ten hoogste 15 seconden en een nagloeiduur van ten hoogste 60 seconden.

Art. 7.10 Restrisco brandgevaar en ontwikkeling van brand

Onverminderd het bij of krachtens dit besluit bepaalde is het verboden in, op, aan of nabij een bouwwerk voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handelingen te verrichten of na te laten, werktuigen, middelen of voorzieningen te gebruiken of niet te gebruiken of anderszins belemmeringen op te werpen of hinder te veroorzaken waardoor:

- a. brandgevaar wordt veroorzaakt, of
- b. bij brand een gevaarlijke situatie wordt veroorzaakt.

Commentaar bij artikel 7.10

Deze algemene verbodsbepaling («kapstokartikel») heeft betrekking op brandveilig gebruik waarin niet is voorzien door de andere voorschriften van dit besluit. Hiermee heeft het bevoegd gezag een «kapstok» om in een specifiek geval in te grijpen wanneer het brandveilig gebruik onvoldoende gewaarborgd is (ook indien het gebruik op zich voldoet aan de voorschriften van dit besluit). Het gaat hier om een geclausuleerde bevoegdheid die uitsluitend kan worden toegepast in de in dit artikel genoemde omstandigheden.

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gemeente algemene aanvullende of nadere eisen stelt. Voorts moeten de geëiste maatregelen altijd in verhouding staan tot het te bestrijden risico. De gemeente zal de noodzaak hiervan in het concrete geval moeten kunnen aantonen. (...) Enkele voorbeelden van situaties waarin een beroep op dit kapstokartikel gerechtvaardigd kan zijn (...) indien op een beschermde of extra beschermde vluchtroute objecten staan die brandgevaar opleveren.

Afdeling 7.2 Veilig vluchten bij brand, nieuwbouw en bestaande bouw

Art. 7.16 Restrisco veilig vluchten bij brand

Onverminderd het bij of krachtens dit besluit bepaalde is het verboden in, op, aan of nabij een bouwwerk voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handelingen te verrichten of na te laten, werktuigen, middelen of voorzieningen te gebruiken of niet te gebruiken of anderszins belemmeringen te veroorzaken waardoor:

- a. melding van, alarmering bij of bestrijding van brand wordt belemmerd;
- b. het gebruik van vluchtmogelijkheden bij brand wordt belemmerd, of
- c. het redden van personen of dieren bij brand wordt belemmerd.

---

²² Dit is de hoogste en veiligste brandklasse.

Commentaar bij artikel 7.16

Deze algemene verbodsbepaling («kapstokartikel») heeft evenals artikel 7.10 betrekking op brandveilig gebruik waarin niet is voorzien door de andere voorschriften van dit besluit. Hiermee heeft het bevoegd gezag een «kapstok» om in een specifiek geval in te grijpen wanneer het brandveilig vluchten onvoldoende gewaarborgd is (ook indien het gebruik op zich voldoet aan de voorschriften van dit besluit). Het gaat hier om een geclausuleerde bevoegdheid die uitsluitend kan worden toegepast in de in dit artikel genoemde omstandigheden.

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gemeente algemene aanvullende of nadere eisen stelt. Voorts moeten de geëiste maatregelen altijd in verhouding staan tot het te bestrijden risico. Enkele voorbeelden van situaties waarin een beroep op dit kapstokartikel gerechtvaardigd kan zijn (...) indien een vluchtroute obstakels bevat die of snel vluchten bij brand onmogelijk maken

Bouwbesluit 2003

Nota van toelichting 2.1 Algemeen

Punt 2.1.5 Gelijkwaardigheid

Afwijking van de prestatie-eisen kan wenselijk of zelfs noodzakelijk zijn in verband met bijvoorbeeld de aard van het desbetreffende bouwwerk of plaatselijke omstandigheden dan wel in verband met de omstandigheid, dat innovatieve materialen of constructies zijn of worden toegepast. (...) Indien bij het bouwen van een bouwwerk toepassing wordt gegeven aan een gelijkwaardigheidsbepaling, zal de aanvrager van de bouwvergunning ten genoegen van burgemeester en wethouders moeten aantonen dat zijn bouwplan voldoet aan de doelstelling en het niveau van de prestatie-eis waarvan hij afwijkt.

Afdeling 2.13 beperking van uitbreiding van brand

Art. 2.106 Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag (WBDBO), lid 1 (nieuwbouw)

De volgens NEN 6068 bepaalde weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag van een brandcompartiment naar een ander brandcompartiment, naar een besloten ruimte waardoor een van rook en van brand gevrijwaarde vluchtroute voert, en naar een niet besloten veiligheidstrappenhuis is niet lager dan 60 minuten.

Art. 2.110 Aansturingsartikel, lid 1 (bestaande bouw)

Een bestaand bouwwerk is zodanig dat de uitbreiding van brand voldoende wordt beperkt.

Art. 2.113 Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag, lid 1 (bestaande bouw)

De volgens NEN 6068 bepaalde weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag van een brandcompartiment naar een ander brandcompartiment, een besloten ruimte waardoor een brand- en rookvrije vluchtroute voert, en een niet besloten veiligheidstrappenhuis, is niet lager dan 20 minuten.

Bouwbesluit 1992

Hoofdstuk VII, Titel I, Afdeling 1

Art. 232 Beperking van uitbreiding van brand, lid 1.

Een kantoorgebouw, alsmede een in tabel VI aangegeven gedeelte van een kantoorgebouw is aan te merken als een brandcompartiment.

- één of meer met elkaar in verbinding staande afzonderlijke besloten ruimten waardoor geen vluchtweg voert, met een totale gebruiksoppervlakte van niet meer dan 1000 m²
- stookruimte
- technische ruimte met een gebruiksoppervlakte van meer dan 50 m²

- een besloten ruimte, bestemd of mede bestemd voor de opslag van bij ministeriële regeling aangegeven brandbare, brandbevorderende en bij brand gevaar opleverende stoffen

Art. 232 Beperking van uitbreiding van brand, lid 2.

De in NEN 6068 bedoelde weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag tussen een brandcompartiment en een andere besloten ruimte, niet zijnde een toiletruimte of badruimte die is gelegen in hetzelfde gebouw als waarvan het brandcompartiment deel uitmaakt, moet, ter beperking van uitbreiding van brand, bepaald overeenkomstig die norm, ten minste 60 minuten zijn.

Bijlage 3 Bestektekening A- en B-gebouw

Voor een duidelijk beeld van de bestektekening kunt u op de volgende link klikken:

<http://idms/otcs/lisapi.dll?func=ll&objId=737537559&objAction=references&nexturl=%2Fotcs%2Flisapi%2Edll%3Ffunc%3Dll%26objid%3D470325949%26objAction%3Dbrowse%26sort%3Dname>

Bijlage 4 Notulen bouw- en directievergadering nieuwbouw

Datum	Onderwerp	Opmerking
20 februari 1997	Gevels	Verstrekken TNO-rapport brandwerendheidstest gevels
6 maart 1997	Gevels	TNO-rapport brandwerendheid is aan BoWoTo (Bouw- en Woningtoezicht) verstrekt; reactie
20 februari 1997 6 maart 1997	Gemeentelijke overheid	Overleg met brandweer resulteerde in afkeuring van de "uit"bordjes; vervangen.
20 maart 1997 3 april 1997	Planning/voortgang	Brandwerende gevelstroken naast kernen 2 en 4
20 maart 1997	Personeel	Brandtrap Db aanpassen aan de bouwsituatie
20 maart 1997 3 april 1997	Gevels	TNO-rapport brandwerendheid is aan BoWoTo verstrekt; binnen- en buitengevelstroken en staalconstructie bij kernen zijn onvoldoende brandwerend
20 maart 1997 3 april 1997 1 mei 1997	Electro-technische installaties	Info m.b.t. aanvalsplan brandweer Dn ²³ aan Ergon (o.a. t.b.v. plaats brandmeldpanelen)
3 april 1997	Personeel	Brandtrap tijd. kantine aanpassen
1 mei 1997	Gevels	Binnen- en buitengevelstroken en staalconstructie bij kernen zijn onvoldoende brandwerend. Staalconstructie opgelost als balken boven plafonds brandwerend bekleed
1 mei 1997 12 juni 1997 10 juli 1997	Brandweer	Reactie op brandwerende voorzieningen is positief goedgekeurd; correspondentie verstrekken aan installateurs
12 juni 1997	Wanden	Brandwerende beglazing van MHB is akkoord
12 juni 1997	Klimaat-installaties	Tekening te openen ramen in trappenhuizen in Cb ²⁴ is ter goedkeuring naar brandweer
12 juni 1997	Electro-technische installaties	Opgave plaats brandmeldpanelen is verstrekt
10 juli 1997	Deuren	Overleg brandwerendheid deuren Statenzaal
12 december 1997	Wanden	Aandacht voor brandwerende afwerking boven deuren
20 maart 1998	Gemeentelijke overheid	Brandweer staat toe dat ca. 80% van de "uitjes" ²⁵ vervallen

²³ Betreft gebouw D. Niet duidelijk is waar n voor staat

²⁴ Betreft gebouw C. Vermoedelijk staat b voor 'begane grond'

²⁵ Vermoedelijk bordjes met de tekst 'uit'